

Elkerülendő, hogy elfogultsággal és egyoldalúsággal illessék az összefoglalót, a forrásanyag nagy részét Sokcsevits Dénes : A bunyevác népcsoport a horvát nemzeti integrációs folyamatban című dolgozatából idézzük. A nagy horvát történész évtizedek óta szolgáltatja a „tudományos érveket” a bunyevácok erőszakos hazai horvátosításához. Ezért is felettébb gusztustalan pont tőle az a gondolat, miszerint (többek között pont a hozzá hasonló politikai történelemhamisítóknek köszönhetően folyó asszimilációs folyamat) „napjainkig gyakorlatilag elvezetett e hajdan népes, értékes kulturális hagyományával a térség egészének kultúráját gazdagító népcsoport szinte teljes eltűnéséhez, beolvadásához.”.

Tudományos szempontból figyelemre méltó, hogy Sokcsevits dolgozatának hosszasan bizonygatott alaptézisét, miszerint a bunyevácok horvátok, pont az általa leírt tények cáfolják.

SZÁRMAZÁS

Első lépésben nézzük, hogy a származásuk tekintetében van-e köze a bunyevácoknak a horvátokhoz !

Először nézzük, mit ír a nagy horvát történész a horvátokról :

A történészek többsége szerint a horvátok a mai Szlovákia és Lengyelország határvidékén, a Kárpátok mögött elterülő (Bíborbanszületett Konstantin bizánci császár által Fehér Horvátországnak nevezett) őshazájukból a VII. század elején vándoroltak le a Drávától az Adriáig terjedő térségbe. (Sokcsevits)

A bunyevácok származásáról elfogadottnak tekinthető elméletet Sokcsevits sem cáfolja : „Egyes kutatók szerint e hegyvidék katolikus vallású vlah pásztorai képezték magvát a bunyevác népcsoportnak és elnevezésük is az e vidéken (illetve a Mediterránium más tájain is) használatos kőből rakott pásztoroknyhókat jelölő szóból – bunja (többesszám: bunje) – ered. A vlahok a Balkán romanizált őslakosságának maradványai, bár a későbbiekben a név egyszerűen félnomád hegyi pásztort is jelentett. Az újkori források már csak az ortodox vallású népeiséget jelölik e szóval.” Teljes az egyetértés Mijo Mandić forrásával, aki a Szabadkán 2009-ben megjelent Buni, Bunievci, Bunjevci című művében a senji érsekek egyházi anyakönyvi adataira hivatkozik, miszerint Lika területén az 1700-as évben pravoszláv (szerb ortodox) vlah, katolikus vlah (Catholici Valachi alias Bunievci), valamint katolikus horvát (Catholicocum Croatorum) lakosság található. Tehát Likában a XVIII. század elején is külön említik a horvátokat és a bunyevácokat.

Katáncsich Péter ferences történétíró 1798-as munkájában a bunyevácokat az ókori dákoktól eredeztette, akik már a szlávok tömeges, 6. századi letelepedése előtt jelen voltak a Balkánon. Ezt az elgondolást képviselte Unyi Bernárdin ferences történész is 1947-es könyvében:

„A bunyevác a sokáccal rokon, de nem azonos nép. Amíg a sokácok ősei a thrák-pannonok, addig a bunyevácoké a dardánok, vagy dákok. Őshazájuk valamikor Alsópannoniától és Mysiától északra az Alsóduna bal partján terült el, ahonnan a VI. század végén és a VII. század elején a Fekete-tenger vidékéről előretörő bolgárok nyomása folytán Illyriumban voltak kénytelenek letelepedni.”

Tehát mindenki egyetért abban, hogy a horvátok szláv, a bunyevácok pedig vlah, tehát újlatin eredetű nép. Következésképpen származásukat tekintve bármiféle rokonságuk kizárt.

ŐSHAZA ÉS A NYELV

A Balkánon a bunyevácok magterülete a hagyományok szerint Hercegovinában, a Neretva völgyében, annak bal oldali mellékfolyójánál, a Bunánál volt. Természetesen az évszázadok alatt itt élve és később a török elől menekülve egyetlen nép sem őrizte meg vegytiszta származását, annak a horvát elméletnek, miszerint a bunyevácok a Bácskába költözésük előtt nem elszlávosodtak, hanem elhorvátosodtak, annyi tudományos alapja van, mint a dáko-román elméletnek és a Nagymorva Birodalom legendájának.

A Balkánon ma is szép számmal élő vlachok egy része máig megőrizte nyelvét és identitását. Elszlávosodásuk fokozatosan történt, de még a valóban horvát területnek számító Likában 1700-ban is önálló népként szerepeltek. A bunyevácok utolsó hulláma ekkorra már régen megérkezett a Bácskába. Ezért is teljesen értelmetlen az a párhuzam, amit Sokcsevits Dénes von a bunyevácok és a csángók között :

„Az ideköltözött bunyevácság távolra kerülve az anyanemzet etnikai területétől, sajátos, egyedi jegyeket felvéve, különálló népcsoportként él, akárcsak az erdélyi magyarságból kiszakadt moldvai csángók.”

A csángók valóban a magyar népből szakadtak ki, **a bunyevácok származásukat tekintve nem voltak horvátok, következtetésképpen nem tudtak onnan kiszakadni.**

A csángók kiszakadásuk időpontjában kétségkívül magyarul beszéltek, máig megőrizték annak archaikus változatát. A bunyevácok a közös szláv nyelv sto nyelvjárását, annak is izó változatát beszélték, míg a horvátok a ča nyelvjárást használták. **Tehát az asszimiláció pont fordítva zajlott, a horvátok hagyták el ča nyelvjárásukat és a tengermellékre költöző bunyevácoktól vették át a sto nyelvjárást . (Ekkor már a bácskai bunyevácok nem éltek a „közös horvát szállásterületen”.)**

„(...) a legnagyobb valószínűség szerint a mai macedónok, thrákok, bosnyákok, arnauták-albánok, bunyevácok és sokácok már a Balkánnak nagy szláv előzőnlése előtt ott voltak és a nem a szerbektől és horvátoktól tanulták meg nyelvüket. Ezt igazolja nyelvüknek még ma is különleges dialektikája, a szavak kiejtésének más-más akcentusa és a beszédnek jellegzetessége” (UNYI)

Ami közös a csángókban és a magyarországi bunyevácokban, az az, hogy mind a ketten kimaradtak a modern nemzetté válás folyamatából. A csángók a magyarból, a bunyevácok a horvátból. A bunyevácok mentségére legyen mondva, ebben az alább részletezett két nyomós indok is igen komoly szerepet játszott.

1.A horvát nemzet kialakulásának időpontjában a bácskai bunyevácok már körülbelül kétszáz éve nem éltek Horvátországban.

„Horvátországban, Szlavóniában, Dalmáciában, Boszniában, Hercegovinában, Isztriában azonban a katolikus vallású közösségek körében, ha mindenütt nem is azonnal, de megindult az integrálódás az egységes horvát nemzetbe, nyelvjárási különbségektől függetlenül (tehát függetlenül attól, hogy az adott közösség ča, kaj, vagy što nyelvjárást beszélt-e), s a huszadik századra az összes fent említett célterület katolikus népességében sikerült horvát identitást ébreszteni, illetve kialakítani.” (Sokcsevits)

„A XV. századtól kezdve a horvát etnikai terület több, egymással szembenálló államhoz került. Dalmáciát Velence, Boszniát (majd a XVI. században Horvátország és Szlavónia nagy részét) az Oszmán Birodalom hódította meg, a maradék horvát és szlavón vidékek, pedig a török által meg nem szállt magyar területtel együtt a Habsburgok dunai birodalmának részévé váltak. Ez a megosztottság fennmaradt az újkorban is, s a horvát népcsoportok nemzeti integrációját erőteljesen gátolta (A XIX. század során ugyan Dalmácia és Bosznia is

Habsburg kézre került, de közjogilag nem egyesítették Horvátországgal, s a hatóságok akadályozták a horvát nemzeti mozgalom integrációs törekvéseit). Ennek ellenére a **tizenkilencedik, valamint részben a huszadik században, majd immár az egységes délszláv állam biztosította állami kereteken belül a leginkább a németiséghez hasonló törzsi, vagy népcsoportbeli és múltbeli államterületi elkülönültséget leküzdve a Drávától az Adriáig terjedő térségben kialakult az egységes nemzeti tudattal rendelkező horvátság.**” (Sokcsevits) Tehát a horvát nemzet kialakulásáról csak a XIX.-XX. század fordulóján beszélhetünk, ekkor a bácskai bunyevácok már nem éltek a Balkánon.

Azt senki sem vitatja, hogy a tengeremelléken élő bunyevácok elhorvátosodtak és nagy nehezen integrálódtak a horvát nemzetbe. (Még 1848 májusában is a splitiek gyönyörű feliratban válaszoltak a križevaciak felhívására, amelynek zárszava a következő: "Nemes és nagylelkű szlavónok,... Bocsássátok meg nekünk e keserves vallomást. Dalmácia nem horvát." És valóban, az 1848. június 5-kén Zágrábban tartott tartományi gyűlésen Jellasics, aki „a báni hivatalos esküt Rajasics karlóczai ó-hitű érsek kezébe tette le”, kénytelen volt megállapítani : „Csak egy esik szívemnek fájdalmasan: az, hogy dalmata testvéreinket itt nem láthatom.” Forrás : Horváth Mihály :Magyarország függetlenségi harcának története 1848 és 1849-ben, Genf,1865)

Ahogy a nagy horvát történész, Sokcsevits Dénes (most véletlenül) helyesen írja : „...Nyugat-Hercegovina horvátsága is eredetében, nyelvjárásában a bunyevácokhoz köthető. Becslések szerint ma kb. minden ötödik horvát, vagyis közel egymillió fő bunyevác eredetű. „ Tehát még egyszer : bunyevác eredetű horvátokról ír, igen helyesen. Ezt senki sem vitatja, hogy az évszázadok óta a tengeremelléken élő bunyevácok lassan asszimilálódtak, elhorvátosodtak és napjainkban a horvát nemzet integráns részét képezik. **Ettől azonban ebből a folyamatból kimaradó (igazoltan távol lévő) magyarországi bunyevácok nem lettek horvátok.**

Délvidéki S. Atilla magyar történész így foglalta össze gondolatait Sokcsevits művéről, : „A szerző föltehetően ugyancsak tudatában van a „**magyarországi horvátság valaha igen népes, erős etnikai csoportjának**” számító bunyevácokról alkotott mondatai alaptalanságának. Elsősorban azokra a múlt századi elméletekre és történelemmesékre gondolok itt, amelyek a bunyevácokat és sokácokat is horvát eredetűnek állítják be; holott ezt még annyi eséllyel sem tudjuk valószínűsíteni, mint ennek a szöveg ellentétét. Mármost azt, hogy nem a régi bunyevácok voltak horvátok, hanem hogy éppenséggel a mai horvátok voltak bunyevácok. Az ugyanis nehezen vitatható, hogy a mai bunyevácok bunyevácoknak érezték magukat 5-6 évszázaddal ezelőtt is a Dinári törzsterületükön, míg az az állítás, miszerint a mai horvátok elei annak idején horvátnak érezték volna magukat - igencsak vitatható. Tekintettel arra, hogy - mint maga a szerző is állítja - a mai horvát nemzet nagy része eredetileg bunyevácokból, sokácokból, szlavónokból és bosnyákokból állt össze a 19. század végére. Ráadásul úgy, hogy mindeközben a történelmi Horvátország területén - a mai Dalmáciában - élő történelmi horvátság *csak* szórványai annak idején úgyszólván ki is maradtak ebből a „horvát-szlavón” politikai nemzeteszemből. Hiszen a dalmáciai katolikus lakosság Trianon után „lett” fokozatosan horváltá, addig ő is csak „katolikus” volt s legföljebb „bunyevác” meg „dalmát”. A valóság tehát az, hogy a bunyevácok a történelmi források alapján soha nem vallották magukat horvátnak a múltban s hogy legújabbban is csak a Zágrábból erőltetett 19-20. századi új-horvát nemzeteszeme hatására vállalják be az állítólagos horvát származásukat - amiből mi sem igaz. Ennek semmilyen tudományos alapja nincs, hiszen olyan kútfőt még nem sikerült fölmutatnia senkinek sem, miszerint a középkori vagy török kori bunyevácok bármelyike is horvátnak képzelte volna magát. Azt viszont számtalan forrásunk bizonyítja, hogy a mára horváltá tett lakosság jelentős része korábban mindig is

bunyevácnak tudta magát, olyan népnek, amelyik legfőbb hírből ismerte horvát szomszédai nevét. Egyszerűen nem igaz tehát, hogy a balkáni területekről „**horvátok tömegei is magyar földre települtek**”, akár a 18. században, akár a török korban. Magyarországra gyakorlatilag csak a Dinári hegységtől északra eső sokácok, bunyevácok, bosnyákok, rácok (szerbek) - és kisebb mértékben szlavónok kerültek. A „**középkorban (IX-X. század) a mai Horvátországon túl Bosznia-Hercegovinát egyes részeit is magába foglaló horvát etnikai terület**” is egy koholmány, ilyesmi soha sem létezett. Az lehet, hogy ma már „**horvát etnikum által lakott területekről rajzolt ki az oszmán hódítások következtében a XV-XVII. században a bunyevác népség mai horvátországi lakóhelyeire,**” ám ebből éppen az következik, hogy a mai horvátok rajzoltak ki a bunyevácok ősi területeiről - és pedig mint csak utóbb elhorvátosított bunyevácok -, nem pedig fordítva. A török kori „**maradék horvát és szlavón vidékek**” sem tartoztak bele a sokat emlegetett „**horvát etnikai terület**” középkori keretébe. Talán túl vagyunk már azokon a korokon, amikor minden bizonyíték és alap nélkül minősíthet valaki bizonyos „**bunyevácokból, sokácokból, (katolikus) bosnyákokból, dalmátokból stb. álló**” népcsoportokat horvátnak, szerbnek vagy éppen bosnyáknak, ráadásul visszavetítve ezt a történelmi régmúltba is. Az ő bunyevácáguknak vagy bosnyácságuknak a megkérdőjelezése értelmetlen dolog, hiszen ez nemcsak a jelenkornak, de a történelemnek is világos ténye.”

(A teljes dolgozat és a témában írt egyéb munkák a www.delvidekia.hu/bunyevacok.php alatt olvashatók).

ÚJ HAZA A BÁCSKÁBAN

2. A modern magyar nemzet kialakulásakor a bunyevácok a magyar nemzet részévé váltak

A mai Horvátországban és Bosznia-Hercegovinában történtek után térjünk át Magyarországra, ugyanis alapvetően a mai Magyarországon élő bunyevácok ügyét tárgyaljuk. Hazánkba már a török időkben folyamatosan áramlottak vlach eredetű népek. A görögkeleti vallásúakat rácoknak, a katolikusokat bunyevácoknak hívták. Észak-Bácskában kezdetben rácok voltak, akik elköltöztek, helyükre érkeztek a katolikus bunyevácok bosnyák ferencesek vezetésével. Ahogy a nagy horvát történész, Sokcsevits Dénes írja, „nem voltak valamennyien bunyevácok, Belgrádból (az ottani bosnyák, valamint ragúzai katolikus kereskedő kolónia tagjai) és a boszniai Tuzla környékéről is jöttek katolikus bosnyák menekültek (ez utóbbiak a sokác népcsoporthoz tartoztak), akik később elbunyevácosodtak, vagyis egybeolvadtak az itt talált népséggel.” Tehát az utolsó nagy beáramlás után, ami már a török kiűzését követően, 1687-ben történt, a XVIII. században elbunyevácosodtak. (Elhorvátosodni nem tudtak, mert nem volt köztük horvát, a horvát nemzeteszmé pedig még meg sem született.)

A török rabiga alól felszabadult bunyevácok a kietlen őshazából és a tenger melléki átmeneti szállásukról a kezdeti nehézségeket leküzdve a katonáskodás mellett az elnéptelenedett pusztaságból kemény munkával a velük élő magyarokkal és svábokkal megteremtették a Kincses-Bácska virágzó gazdaságát. A békés egymás mellett élés és az ugrásszerű életszínvonal-emelkedésnek köszönhetően új otthonukat hazájuknak tekintették. A bácskai bunyevácokat a pánszláv, illír és nagyhorvát eszmék nem érintették meg..

„A XIX. század folyamán azonban (egyébként részben éppen 1790-től kezdődően) felerősödtek a magyar nemzeti integrációs és nemzetállam építő folyamatok is. Különösen meghatározóvá vált a nemzeti és társadalmi reformok bevezetését célzó tevékenység a XIX. század harmincas, negyvenes éveiben, vagyis a reformkorban.(Sokcsevits)

„Az illír mozgalom viszonylag kevés visszhangra talált a magyarországi horvátok körében (bár pl. Pécssett 1839-ben illír olvasókört alapítottak), s a bácskai bunyevácok között sem tudunk arról, hogy Ljudevit Gaj mozgalmanak 1848 előtt lettek volna követői.”(Sokcsevits)
„A bácskai bunyevácok és sokácok körében, akárcsak a többi magyarországi horvát népcsoport tagjai között azonban gyakorlatilag nem jelentek meg az illír gondolatok,”
(Sokcsevits)

Mire a reformkorban és a 1848-49-es szabadságharcban kialakult a modern magyar nemzet, a bunyevácok ennek integráns részévé váltak. Erre megkérdőjelezhetetlen bizonyíték a szabadságharcban játszott szerepük. „A nemzetiségek közül elsősorban a horvátok, szerbek és románok harcoltak császári oldalon; nemzeti törekvéseik mögött a Határőrvidék katonai erejét tudták kiállítani. A németek, szlovákok, zsidók, ruszinok, szlovénok, bunyevácok többségében magyar oldalon harcoltak.” (Forrás:Wikipédia) ”Ez a tény a magyarsággal vállalt sorsközösséget jelentette, s egyben jelezte, hogy a délszláv egységesszme még semmi nyomot nem hagyott a horvát etnikai tömbtől a távoli Bácskába szakadt bunyevác népcsoporton.”(Sokcsevits)

BUNYEVÁC ÉBREDÉS

„A dualista korszakban a megyei és egyéb helyi hatóságok gyakorlata, különösen a vegyes lakosságú területeken – mint pl. Észak-Bácska – az esetek többségében a liberális 1868-as törvénnyel szöges ellentétben az asszimilációs politikát részesítette előnyben.” (Sokcsevits)

Az elmagyarosítást szolgálta néhány szűk látókörű hivatalnok buzgalma, ez ellen a bunyevácok Antunović kalocsai püspök vezetésével léptek fel. Fontos kiemelni, hogy a mozgalom a kulturális autonómiáért folyt, a hagyományok és az anyanyelv megőrzéséért. „e közösségek anyanyelvéhez, kultúrájához, hagyományaihoz ragaszkodó tagjai – szembefordultak a hivatalos magyar politikával, s küzdeni kezdtek törvény által szavatolt kulturális autonómiájuk megőrzéséért, illetve megeremtéséért.” (Sokcsevits)

Az 1868-as nemzetiségi törvényben garantált jogokkal szerettek volna élni, a Magyarországtól való elszakadást szorgalmazó horvát és szerb elképzelésektől egyértelműen elhatárolódtak.

„a kalocsai segédpüspök a délszláv kérdés rendezését a magyarokkal megegyezve a Monarchia keretein belül képzelte el.”(Sokcsevits)

Többek között ezért is ragaszkodtak az egységes délszláv országot elővetítő szerbhorvát (vagy horvátszerb) nyelvvel szemben saját bunyevác anyanyelvükhöz. Könyveket, kalendáriumokat és újságokat adtak ki bunyevác nyelven. 1870-ben Bunjevačke i šokačke novine címmel megalapította a bácskai bunyevácok és sokácok történetének első közéleti és politikai lapját.

„Antunović a lapban, illetve már előtte, az előfizetők toborzása érdekében kiadott kiáltványokban megfogalmazta az elindítandó nemzetiségi mozgalom fő céljait. A püspök legfontosabbnak az anyanyelv és kultúra megőrzését, az asszimilációs folyamat (elmagyarosodás) feltartóztatását tartotta.”(Sokcsevits)

„Ambrozije Šarčević 1878-ban megalapította a bunyevácok fő bázisának számító kaszinót (Pučka kasina), amely a bunyevácságot összefogó klubként működött, 1879-től kezdve minden évben megrendezte a prélónak nevezett nagy bunyevác összejövetelt, amely több volt, mint báli mulatság: politikai demonstrációnak számított az ezen való megjelenés, s az első ilyen rendezvény alkalmából hangzott el Nikola Kujundžić Kolo igra című dala, amely a bunyevácság nem hivatalos himnuszává vált. Szabadkán 1880-ban már Bunyevác Párt is létrejött, bár viszonylag hamar megszűnt működni, s csak 1906-ban alakult újjá (a párt fő

követelései közé tartozott a bunyevác iskolák ügye). Szabadkán egyébként az is nagy előnyt jelentett, hogy 18 éven át (egészen 1902-ig) bunyevác volt a polgármester, Lazo Mamužić. Ugyancsak jelentős volt a különböző civil szervezetek, kulturális egyletek, olvasókörök szervezése. Szabadkán és Baján 1910-ben alakult olvasókör, amely a bunyevácokat anyanyelven írt könyvekkel látta el „(Sokcsevits) „.

Az önálló délszláv államot erőltető horvátok és szerbek folyamatosan kísérleteztek a bunyevácok asszimilálásával.

„Bár eleinte óvatosan, de Zágráb egyre nagyobb érdeklődést mutatott a bácskai bunyevácok és sokácok ügye iránt. A zágrábi Matica hrvatska 1895-től állandó képviselőt tartott Szabadkán, majd az ugyancsak horvátországi Szent Jeromos Horvát Irodalmi Kör (Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima) is megkezdte működését a térségben, s horvátországi folyóiratokat, könyveket terjesztett.” (Sokcsevits)

TRIANON

A horvátosítás nem volt minden eredmény nélkül, de a ma is Magyarországhoz tartozó területen egyértelműen kudarcot vallott a terv. A bunyevácok hűek maradtak a magyar hazához és nem akartak a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban élni.

„A központi hatalmak veresége megváltoztatta a Monarchia belső helyzetét. Zágrábban 1918 októberében megalakult a Szlovén-Horvát-Szerb Nemzeti Tanács, melynek munkájában két bácskai bunyevác, Blaško Rajić és Stipa Vojnić-Tunić is részt vett. Még abban az évben november 4-én Zomborban (majd november 10-én Szabadkán) megalakult a Bunyevác-Szerb Nemzeti Tanács, mely a Magyarországtól való különválást képviselte. Nem osztotta azonban ezt a véleményt minden bunyevác politikus, s többen kiváltak a zombori Nemzeti Tanácsból, s november 7-én Ivan Paštrović vezetésével megalakították a Bunyevác Nemzeti Tanácsot, amely a kisebbségi jogok elismerése fejében a bunyevácok Magyarország keretében való maradását propagálta és szorgalmazta.²⁸ November 13. és 15. között szerb csapatok szállták meg a térséget, beleértve a bajai háromszöget is. Bár az értelmiség többsége az 1918 december 1-én kikiáltott Szerb-Horvát-Szlovén Királyság hívévé szegődött, a bunyevác lakosság zöme idegenkedett a megszálló szerb csapatoktól. A trianoni békeszerződés értelmében Bácska nagyobbik része a délszláv államnak jutott, de a bajai háromszög megmaradt Magyarországnak. A trianoni határ kettévágta a bunyevác kisebbséget. A Magyarországnak meghagyott terület bunyevác értelmiségének zöme a délszláv állam melletti kiállása miatt távozásra kényszerült.” (Sokcsevits)

Számos más forrást is találunk arra, hogy a számos vegyes házasságnak, az évszázados együttélésnek és az egymástól átvett kulturális és nyelvi elemeknek köszönhetően a magyar nemzetbe integrálódott bunyevácok és svábok a magyarokhoz hasonlóan elutasították a pánszláv nyomulást :

„A magyarság és a bunyevácág túlnyomó többsége nagy ellenszenvvel fogadta a szerb néptanács megalakulását, rögtön észrevette a polgárság, hogy a néptanács megalakulása többet jelent a történelmi sorsfordulat nehéz korszakában a rendfenntartásnál. Bajaszentistvánon pedig valósággal lázadás robbant ki a községi jegyző és az elöljáróság ellen, mert azt hitték, hogy az ő hívásukra szállták mega szerbek Bajaszentistvánt is. A hangulat annyira fenyegető volt, fegyveres ellenállástól lehetett tartani a megszállással szemben.” Forrás : Knézy Lehel : Baja a forradalom és a szerb megszállás alatt (1918-1921)

A történelmi feljegyzéseket a Bajai Corvin-könyvnyomda és újságkiadó-üzem adta ki a könyvnyomtatás feltalálásának ötszázadik évfordulóján. (gyk.* 1940-ben.)

Bajáról 1920. augusztus 20-án vonult ki a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság csapatai és másnap hajnalban vonult be a várva várt magyar sereg.

„Észak-Bácskában még a harmincas években is a felszabadulás napjaként ünnepelték augusztus huszadikát. „ Forrás: Miskolczi Miklós: Trianoni ikrek . A tanulmány a Forrás szépirodalmi, szociográfiai és művészeti folyóirat 2007. évi 6. számában jelent meg . (Tehát forrás a Forrás.)

KETTÉSZAKÍTVÁ

A trianoni határok kettészakították a bunyevác népet .

A délszláv államhoz került bácskai területek bunyevácsága egyre szorosabbra fűzte kapcsolatait Zágrábbal. (Sokcsevits)

1.Továbbtanuló fiataljaik zöme a zágrábi egyetemet választotta. (Sokcsevits) A Magyarországhoz tartozó területen élő bunyevácok meg a budapestit.

2.Sorra alakultak meg a nevükben a horvát jelzőt is szerepeltető bunyevác kulturális egyesületek.(Sokcsevits) Mivel a hazai bunyevácok megmaradtak bunyevácnak, ők bunyevác kulturális egyesületeket működtettek, például Baján a legendás Čitaonicát, a „Csitót”. Az olvasókört a bunyevácok saját pénzükből saját maguk építették két kezükkel a bunyevác anyanyelv ápolására. Tartottak magyar és szerbhorvát nyelven kiadott könyveket is, de nem jutott eszükbe magukat horvát kulturális egyesületnek nevezni.

3.Az egykoron az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozó területeket ugyanis az ószerbiai elit gyakorlatilag hadizsákmányként kezelte és gátlástalanul kizsákmányolta. Az országban kettős adórendszer működött egészen 1928-ig, s a Monarchia régi területein (így Bácskában is) jóval magasabbak voltak az adóterhek, mint Szerbiában és Montenegróban.³⁰ A szerb dinár és a korona közötti átváltási arány mesterséges megváltoztatása a szerb valuta javára (1918-ban egy az egyhez volt az átváltási arány, s ezt előbb 1:2-re, majd 1:4-re változtatták a korona rovására) szintén súlyos károkat okozott az említett területek lakosságának, s nem csoda, hogy az ilyen jellegű belgrádi politika ellen fellépő Stjepan Radić vezette Horvát Parasztpárt a bácskai bunyevácok lakta választóközrzetekben is egyre népszerűbbé vált, majd teljesen átvette korábbi Bunyevác Párt utódjaként megalakult Bunyevác-Sokác Párt helyét és szerepét. Részben ezt látva, de főként a bácskai horvátság egységének, erejének és politikai súlyának növelése céljából 1926 június 27-én a Bunyevác-Sokác Párt valamennyi szervezete egyesült a Horvát Parasztpárttal(Sokcsevits). Bács-Bodrog vármegye szerencsésebb felén élő bunyevácokat nem sújtotta a kettős adózás, a kedvezőtlen átváltási arány és a horvát párt tevékenysége sem.

4.A szabadkaiak Horvát Kulturális Egyesületet alapítottak, Horvát Nemzeti Múzeum, majd horvát gimnázium megalapítását követelték.(Sokcsevits) Mindezeket a Baja körül élő bunyevácok nem követelték. Egyrészt ugye semmi közük sem volt a horvátokhoz, másrészt a revizionista szellemű országban elég érdekesen mutattak volna ezek a dolgok.

Az 1941-es népszámlálás során Szabadkán 43 832 fő, a ma Bács-Kiskun megyében található bunyevácok lakta településeken 7259 fő vallotta magát bunyevácnak. Tehát a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban és az azt követő Jugoszláviában sem volt eredményes a horvátosítás, a magyar területen meg maga a horvátosítás sem létezett. Páros lábbal rúgták volna ki az ezzel kísérletezőt...

TITO ÉS KÁDÁR

Ezen tények ismeretében ma, amikor a frissen felállított történelmi vegyesbizottság tömegsírról tömegsírra próbálja azonosítani, de legalább összeszámolni Tito és partizánjainak etnikai tisztogatásának ártatlan civil áldozatait, elég furcsán hangzanak a nagy horvát történész szinte Titot dicsérő szavai : „A második világháború után a titói Jugoszláviában a bunyevácokat horvátnak ismerték el. ...Tito azonban nem hatalmi szóval döntötte el, hogy a bunyevácok horvátok, hanem éppen a korábban Bácskában lezajlott sok évtizedes horvát nemzeti integrációs folyamatra tett pontot. „(Sokcsevits)

A „bunyevácokat horvátnak ismerték el” valójában azt jelenti, hogy betiltották őket. 1945 májusában a következő rendeletet adták ki Tito és népiértő kommunistái :

Vajdaság Nemzeti Főlszabadító Főbizottsága /VNFF/
Belügyi Osztály, 1046/1945 szám.
Újvidék, 1945. május 14.

MINDEN KÖRZETI NEMZETI FŐLSZABADÍTÓ BIZOTTSÁGNAK

Sok horvátal előfordul, hogy nem horvátként, hanem bunyevácként és sokácként jegyzik be őket a nyilvántartásokba és iratokba, ahol a nemzetiséget kell föltüntetni, mint pl.: az igazolványban, a különféle nyilvántartásokban és jegyzékekben; mégpedig ez gyakran az ő kifejezett kérésükre, vagy az adott hivatalnok akaratából és sugallatára történik így.

Mivel bunyevác és sokác nemzetiség nem létezik, így előírjuk; hogy minden bunyevácot és sokácot kizárólag horvátként kell kezelni, függetlenül a vallomásától.

Azokban a körzetben és helységben, ahol eddig ők sokácként és bunyevácként voltak bejegyezve, ezt ki kell javítani és őket horvátként kell föltüntetni; különösen az igazolványokban, a választói jegyzékekben, az úti okmányokban és a különféle nemzetiséget jelző összeírásokban. A jövőben csak és kizárólag horvátként lehet őket beírni. Minden eddig kiadott igazolvány és okirat, ahol bunyevácként és sokácként szerepelnek, megsemmisítendő és kicserélendő, az új igazolványok kiadását nem szabad újból megfizettetni az ügyfelekkel.

Az önök kötelességüké tesszük, hogy erről azonnal tájékoztassák az összes városi és körzeti - általuk pedig a helyi - bizottságokat, hogy ezt mielőbb és föltétlenül végrehajtsák; önök pedig gondoskodjanak arról, hogy ez mindenképpen végrehajttassék és hogy tájékoztassanak a megtett intézkedésekről.

Halál a fasizmusra - Szabadság a népnek!
A belügyi osztályok FŐNÖKE
Marinkovics sk.

Tito és a többek között az ő javaslatára Magyarországon hatalomra kerülő tömeggyilkos kollégája, Kádár tevékenységét talán nagy hiba lenne a horvát nemzeti integráció kategóriába helyezni, sokkal inkább a szellemi-nyelvi népiertás elnevezés illik rá.

ÖSSZEFOGLALÓ

A következő tényeket állapíthatjuk meg :

A bunyevácok és a horvátok származásukat tekintve két teljesen külön álló nép.

A történelem során a bunyevácok Bácskába településéig olyan fokú genetikai, kulturális vagy nyelvi keveredés nem volt a két nép között, amely a bunyevácok bármilyen szintű elhorvátosodását eredményezte volna.

A Bácskába települt bunyevácok –a tenger mellett maradtakkal ellentétben- nem vettek részt a modern horvát nemzet kialakulásának folyamatában.

A Magyarországon maradt bunyevácokat -a Trianon után elcsatolt területeken élőkkel ellentétben- említésre méltó horvátosítási hatás nem érte, mindig bunyevácnak vallották magukat. (Az hogy horvátok lennének, nem merült fel.)

A modern magyar nemzet kialakulásakor a bunyevácok a magyar nemzethez tartozó nemzetiségnek tekintették magukat, Magyarországot a hazájuknak érezték. Ez a ma is Magyarországon élő és most az alapvető kisebbségi jogokat immár másodszer nagy tisztelettel kérő bunyevácok esetében nem változott.

A tengeremelléki bunyevácok túlnyomó többsége, a vajdaságiak egy része és a hazai bunyevátság kis része elhorvátosodott illetve elhorvátosították őket. Ettől még a folyamatból kimaradó bunyevácok nem váltak horváttá.

Mivel ők soha nem vallották magukat horvátnak és ma is határozottan bunyevácnak vallják magukat, ezt megkérdőjelezni értelmetlen. Annál is inkább, mivel elfogadott európai norma, hogy mindenkinek saját joga eldönteni identitását.

Hasonlóan idegen a XXI. századi európai gondolkodástól, hogy néhányan merik venni a bátorságot és más embereket, azok beleegyezése sőt kifejezett tiltakozásuk ellenére besorolnak egy olyan nemzetbe, ahová sem ők, sem ősök soha nem tartoztak.

* gyengébbek kedvéért